

MRF 2023.205

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse af 7. juli 2023, j.nr. 20/09566

Ophævet og hjemvist tilladelse fra juli 2020 efter vandløbslovens § 37 til vandløbsrestaurering ved genåbning af rørlagt del af det private vandløb Samsing Å, da projektet forudsatte et fald på 12,5 ‰, hvilket overstiger det vejledende maksimum i indsatsbekendtgørelsen, hvorfor der var risiko for jorderosion. Afvist, at det var en retlig mangel, at kommunen ikke forelagde Miljøstyrelsen et alternativ foreslået af den private lodsejer.

Bornholms Regionskommune meddelte efter forudgående VVM-screening i juli 2020 tilladelse efter vandløbslovens § 37 til genåbning af det private vandløb Samsing Å for et rørlagt forløb på 70 meter placeret på E's privatejede mark ved Marevad Bro på Bornholm. Tilladelsen var begrundet med, at der var tale om en foranstaltning til opfyldelse af miljømål efter bilag 3 om konkrete supplerende foranstaltninger for vandområdedistrikt Bornholm i bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter (indsatsbekendtgørelsen). Det fremgik af tilladelsen, at udgifterne til projektet var dækket af EU-midler og nationale midler. Projektet betød, at det rørlagte forløb skulle omlægges til et åbent slynget vandløb på 103 meter, hvor faldet de første 60 meter ville være på 5 ‰ og de sidste 43 meter på 12,5 ‰. Vandløbsbunden ville blive sikret mod erosion med et lag af bundsten og spredte større sten, hvor der på den stejleste sidste del ville blive etableret 2-3 mindre styrt med et fald på 10 cm. Med projektet ville 8 meter af det rørlagte forløb blive bevaret for at skabe overkørselsmulighed for E's landbrugsmaskiner, og E blev tillagt erstatning på 45.800 kr. for den rådighedsindskrænkning på 0,24 hektar, som projektet ville medføre. Afgørelsen om VVM-screening efter miljøvurderingsloven blev påklaget af E, der ligeledes påklagede tilladelsen efter vandløbsloven, idet E bl.a. gjorde gældende, at projektet medførte risiko for jorderosion, at restaurering af vandløbet i stedet burde gennemføres nedstrøms Marevad Bro, hvor virkningen for vandmiljøet var bedre, og at E's alternativ burde være forelagt Miljøstyrelsen, før tilladelsen blev meddelt. E påklagede tillige erstatningsudmålingen, hvilket blev behandlet af taksationskommission. I **MRF 2023.79 Mfk** gav Miljø- og Fødevareklagenævnet ikke medhold i E's klage over VVM-screeningsafgørelsen. I klagen over tilladelsen efter vandløbsloven lagde Miljø- og Fødevareklagenævnet (formanden) til grund, at efter indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 1, skal kommunen gennemføre de foranstaltninger, som er fastlagt med

bilag 1-4 til bekendtgørelsen, medmindre kommunen ikke kan opnå tilsagn om tilskud fra staten til at gennemføre den i bilaget anførte vandløbsrestaurering, jf. § 6, stk. 2. Endvidere anførte nævnet, at Miljøstyrelsen efter anmodning fra en kommunalbestyrelse i henhold til § 5, stk. 3, kan træffe afgørelse om, at kommunalbestyrelsen gennemfører en anden foranstaltning end den i bilaget anførte, hvis foranstaltningen vurderes ligeså miljø- og omkostningseffektiv, men at kommunens mulighed for at anmode Miljøstyrelsen om at vurdere alternative foranstaltninger ikke udgør en pligt for kommunen, hvis en lodsejer bringer en ændring i forslag, hvorfor den manglende forelæggelse ikke var en retlig mangel. I forhold til risiko for jorderosion lagde nævnet til grund, at det fremgår af Miljøstyrelsens udkast til vejledning til bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, pkt. 4.2.1, at faldet på genåbnede forløb bør være større end 1 ‰ og maksimalt 10 ‰. For dette projekt var derimod forudsat et fald på op til 12,5 ‰ og etablering af 2-3 stryg med fald op til 10 cm, hvorfor faldet var større end det typiske vandløb, uanset at vandløbet var beliggende i et område med meget varierende afstrømninger og store afstrømninger ved makshændelser. Nævnet fandt derfor, at det projekterede fald ved en stor afstrømningshændelse kunne medføre erosion, så skikkelsen af det genåbnede forløb ville blive ændret. Dette måtte sammenholdes med, at der var tale om et privat vandløb, hvor forpligtelsen til vandløbsvedligeholdelse påhviler lodsejer efter vandløbslovens § 35. Kommunen burde derfor i særlig grad indtage hensynet til at sikre, at projektet ikke kunne medføre jorderosion. Da afgørelsen ikke nærmere begrundede, hvilke tiltag der i øvrigt kunne imødegå risiko for jorderosion, fandt nævnet, at afgørelsen led af en væsentlig retlig mangel, hvorfor tilladelsen ophævet og hjemvist. Nævnet understregede, at kommunen ved den fornyede behandling måtte undersøge, om der var tilstrækkelig grundlag for at antage, at der ikke ville ske erosion, og dels at forløbet skulle anføres præcist.

Kommentar: Afgørelsen understreger det hensyn til private lodsejere, der må iagttages ved slyngning af vandløb under hensyn til lodsejerens pligt til at vedligeholde vandløbet efter vandløbslovens § 35. Når kommunen ikke har pligt til at forelægge alternative løsninger foreslået af lodsejere, kan dette i forhold til lodsejeren i en vis grad begrundes med, at lodsejeren har krav på erstatning, og at dette prøves af taksationskommissionerne. Hertil kan dog omvendt anføres, at nødvendighedsbetingelsen efter grundlovens § 73 i sig begrunder, at alternativer skal overvejes, og da projektet bl.a. afhænger af Miljøstyrelsens stillingtagen, taler dette for, at Miljøstyrelsen skal forelægges alternative muligheder i forhold til indsatsbekendtgørelsen, når indsatsbekendtgørelsens angivelse af projekter kræver et ekspropriativt indgreb. Det vides ikke, om taksationskommissionen har behandlet erstatningsudmålingen, men taksationskommissionens afgørelse herom må formentlig anses for bortfaldet, efter at tilladelsen er bortfaldet med klagenævnets afgørelse, da grundlaget for erstatningsudmålingen er bortfaldet, hvilket tillige understreges af nævnets afsluttende bemærkning om, at angivelsen af arealet er upræcis, jf. i samme retning **MRF 2021.124 Mfk** om ekspropriation til et regnvandsbassin. Nævnets ophævelse af tilladelsen efter vandløbslovens § 37 betyder tillige, at VVM-screeningen efter miljøvurderingslovens § 21 må anses for bortfaldet, da der skal meddeles en ny tilladelse, hvormed det er mest nærliggende at antage, at der skal ske ny screening, uanset afgørelsen i **MRF 2023.79 Mfk**, hvor nævnet afviste, at projektet krævede tilladelse efter miljøvurderingslovens § 25.

Ophævelse og hjemvisning af tilladelse til restaurering af Samsing Å ved Marevad Bro i Bornholms Regionskommune

20/09566

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter vandløbslovens, jf. § 37, stk. 1, jf. § 80, stk. 1.^[1]

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Bornholms Regionskommunes afgørelse af 1. juli 2020 om tilladelse til restaurering af Samsing Å ved Marevad Bro på [matr.nr.1], og hjemviser sagen til fornyet behandling.

Det indbetalte klagegebyr tilbagebetales.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17, stk. 1, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet^[2] og gebyrbekendtgørelsens § 2, stk. 6.^[3] Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen kan anlægges ved domstolene.

Afgørelsen er truffet af formanden på nævnets vegne, jf. § 8 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

1. Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet

Afgørelsen er den 28. juli 2020 påklaget til Miljø- og Fødevareklagenævnet af ejendommens ejer.

Klager har navnlig anført, at

- projektet ikke er proportionalt, idet projektets mulige effekt ikke står mål med de gener for driften af de omkringliggende marker, som projektet påfører klager,
- der er mindre indgribende alternativer til projektet,
- overkørslen er for smal,
- projektet medfører en risiko for jorderosion,
- angivelsen af det berørte areal er upræcis,
- vedligeholdelsesforpligtigelsen i forhold til bræmmen ikke er entydigt fastlagt,
- klager ikke i tilstrækkeligt grad har været inddraget i projektet, og
- det er urimeligt, at det er klager, der i fremtiden skal vedligeholde vandløbet.

Klagepunkterne er nærmere uddybet i afsnit 2.3.

Klager har desuden påklaget Bornholms Regionskommunes afgørelse af 17. marts 2020 om, at vandløbsgenopretning i Øvre Samsing Å, ikke er omfattet af krav om miljøvurdering og § 25-tilladelse. Miljø- og Fødevareklagenævnet traf den 28. februar 2023 afgørelse i sagen efter

miljøvurderingslovens § 21.[4] Nævnet gav ikke klager medhold i klagen.[5]

2. Sagens oplysninger

2.1. Området

Sagen handler om en tilladelse til restaurering af Samsing Å ved Marevad Bro, hvor vandløbet er rørlagt. Åbningen af vandløbet sker efter underløbet ved Marevad Bro ved [vejnavn1].

Samsing Å er et privat vandløb, som løber ud i Bagge Å, der løber ud i Østersøen nord for Sortehat ved Pyritsøen. Vandløbet er hovedsageligt åbent. Nedstrøms den rørlagte strækning ved Marevad Bro, er der to strækninger, ved Marevad Eng og ved Krummemose, der er rørlagte.

Den rørlagte del af Samsing Å løber under klagers mark mellem underløbet ved [vejnavn1] mod øst og et skovområde mod vest. Ved en genåbning af vandløbet vil marken på klagers ejendom blive delt i to.

Det fremgår af MiljøGIS for Vandområdeplanerne 2021-2027, at Samsing Å er beliggende i vandområdedistrikt Bornholm. Videre fremgår det, at Samsing Å er målsat til god økologisk og kemisk tilstand.[6]

Det fremgår endvidere af MiljøGIS, at der i vandområdeplanlægningen er vedtaget en indsats om åbning af den rørlagte strækning af vandløbet ved Marevad Bro. Videre fremgår det, at der er vedtaget en indsats om åbningen af den rørlagte strækning ved Krummemose.

Af MiljøGIS for vandområdeplanerne 2021-2027 fremgår det, at den økologiske tilstand for smådyr ved Samsing Å på strækningen omkring Marevad Bro er høj, og at resten af de økologiske kvalitetselementer er ukendte.

Samsing Å er ikke beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3,[7] jf. Arealinformation på Danmarks Miljøportal.[8]

Nærmeste Natura 2000-område er område nr. 210, Spællinge Ådal, Døndal og Helligdomsklipperne, der er beliggende ca. 5,75 km nordøst for Marevad Bro.

2.2. Den påklagede afgørelse

Bornholms Regionskommune har den 1. juli 2020 i medfør af vandløbslovens § 37 meddelt tilladelse til restaurering af Samsing Å ved Marevad Bro på [matr.nr.1].

Det fremgår af tilladelsen, at projektet omhandler en genåbning af en rørlagt strækning på ca. 70 m. Projektet er ifølge tilladelsen en indsats under vandområdeplanen for 2015-2021. Videre fremgår det, at projektet gennemføres som et ekspropriationslignende indgreb i form af rådighedsindskrænkning for lodsejer, idet lodsejer ikke vil deltage frivilligt i projektet.

Om baggrunden for projektet fremgår det af tilladelsen, at Bornholms Regionskommune i 2014 gennemførte en forundersøgelse af projektet, eftersom kommunen er forpligtet til at gennemføre de vandløbsrestaureringsforanstaltninger, som er beskrevet i indsatsbekendtgørelsens bilag 3. Det fremgår videre, at kommunen fik tilsagn om tilskud til gennemførsel af projektet den 6. november 2015, hvorefter projektet lå stille indtil 2018.

I 2018 afholdte kommunen et møde med daværende og nuværende lodsejer vedrørende status for projektet, hvilket blev efterfulgt af besvarelse af en række spørgsmål på skrift. Videre fremgår det, at projektforslaget blev sendt i høring i perioden 21. maj 2019 til 17. juli 2019. Kommunen modtog i den forbindelse en indsigelse fra klager vedrørende manglende inddragelse og frivillighed. Til klagers indsigelse fremgår det af tilladelsen, at kommunen har svaret, at kommunen kun kan fritages for at gennemføre en vandplanindsats, hvis betingelserne i indsatsbekendtgørelsens § 6 er opfyldt. Idet kommunen har fået tilskud til at gennemføre projektet, er det ifølge kommunen belyst, at projektet er omkostningseffektivt. Endvidere vil genåbningen efter kommunens opfattelse forbedre forholdene for dyr og planter, hvorfor det samlet er kommunens vurdering, at kommunen er forpligtet til at gennemføre projektet. Kommunen har derfor bemærket, at klagers indsigelser ikke tages til efterretning.

Det fremgår endvidere af tilladelsen, at projektet er finansieret delvist af EU-midler og delvist af nationale midler, og at projekttilskuddet udgør 100 % af de godkendte tilskudsberettigede udgifter.

Om projektområdet fremgår det af tilladelsen, at terrænet er fladt i den første del af strækningen, at terrænet herefter stiger, hvorefter terrænet falder brat i den træbevoksede slugt mod vest. Der er ifølge tilladelsen et mindre vandløbsopland på ca. 3,6 km², som leder til projektområdet. Vandet til projektområdet stammer bl.a. fra åbne grøfter nordøst for projektet samt dræn af marker og andre tilledninger. Videre fremgår det med henvisning til kortmateriale fra 1930, at vandløbet på dette tidspunkt var åbent på den pågældende strækning. Ifølge forundersøgelsens afsnit 5.1.1 har den rørlagte strækning et gennemsnitligt fald på 13,3 ‰.

Endvidere fremgår det af forundersøgelsens afsnit 4.1.2, at den nærmeste hydrologiske målestation er i Bagge Å. Heraf fremgår det, at medianminimumsafstrømningen er på 0,55 l/s/km², at medianmaksimumafstrømningen er på 79,76 l/s/km² samt at periodemaksimum for 1922-2012 er 250 l/s/km². Videre fremgår det af forundersøgelsen, at Bornholms Regionskommune har anvendt afstrømningsværdierne fra Bagge Å i deres hydrauliske beregninger ved forslaget om åbningen af en rørlagt strækning af Samsing Å nedstrøms Marevad Bro.

Om projektet fremgår det, at genåbningen af de 70 m rørlagt vandløb medfører et åbent vandløb på 103 m, med en bundbredde på 0,8 m, en kronebredde på 3-5 m, samt en dybde på 0,7 m under terræn for den øvre del og 1,5 m under terræn for den nedre del. Videre fremgår det, at vandløbet skal slynges, at skråningsanlægget generelt bliver 1:1,5, men stejlere på ydersiden af svingene (1:1) og fladere på indersiden (1:2). Faldet de første 60 m er på 5 ‰ og de sidste 43 m på 12,5 ‰. Det anslås i tilladelsen, at der skal udgraves 450 m³ jord til det nye forløb, og at jordmængden delvist skal anvendes til fyld ved den opgravede rørledning og delvist skal udjævnes på terrænet langs vandløbet. Det fremgår endvidere, at de otte meter af vandløbet, der støder op til [vejnavn1] mod øst og vejunderføringen her, skal forblive rørlagte og fungere som en overkørselsmulighed for klager, så klager kan komme til markerne på hver side af vandløbet. Herudover fremgår det, at vandløbets bræmmer skal have en bredde på 10 m.

Videre fremgår det af forundersøgelsens afsnit 5.3 om anlægsoverslag, at der er budgetteret med udlægning af 10 m³ stenmateriale og 4 m³ spredte sten af størrelsen 20-40 cm.

Det fremgår af tilladelsen, at der bl.a. er stillet vilkår om, at projektet udføres som beskrevet i tilladelsen og forundersøgelsen.

Det fremgår endvidere af tilladelsen, at klager er tildelt en erstatning på i alt 45.800 kr., som følge af den rådighedsindskrænkning som projektet medfører for 0,24 ha af klagers ejendom. Arealet, som rådighedsindskrænkningen angår, består af vandløbstraceet samt bræmmer, og fremgår af figur 9 i tilladelsen, hvor arealet er angivet som en rød firkant på klagers mark. Overkørslen på de otte meter er ikke en del af dette areal indtegnet på figur 9, og overkørslen danner hermed et aflangt stykke mellem det indtegnede areal og [vejnavn1]. Af forundersøgelsen fremgår det, at det dyrkbare areal på klagers ejendom vil blive mindsket med ca. 0,2 ha med henvisning til figur 15. Af figur 15 fremgår det, at også den otte meter brede overkørsel er indregnet i det areal som rådighedsindskrænkningen angår.

Om den fremtidige vedligeholdelse fremgår det af tilladelsen, at den påhviler bredejer. Videre fremgår det om bræmmerne, at de hverken må dyrkes, jordbehandles eller tilplantes, jf. vandløbslovens § 69.

Om miljøtilstanden fremgår det af tilladelsen, at den økologiske tilstand for vandløbet er god, men at der ikke findes specifikke data, som dokumenterer dette for projektstrækningen, idet strækningen er rørlagt. Ifølge Bornholms Regionskommune fremgår det af en rapport fra DCE, [9] at alle biologiske kvalitetselementer bliver stærkt negativt påvirket af rørlagte strækninger, og at strækninger, der er længere end 20 m, betragtes som en væsentlig hindring for vandring af både smådyr og fisk. I forhold til tilstanden af vandløbet, navnlig i forhold til vandring og overlevelseshæftighed, har kommunen endvidere anført, at vandløbet påvirkes af sommerudtørring. Udtørringen er dog ifølge kommunen helt naturligt på Bornholm, og mange af de dyr og planter, der lever i vandløbet, er tilpasset forholdene, mens andre vil indvandre, når forholdene igen er gunstige.

Bornholms Regionskommune har endvidere anført, at idet der minimum er to rørlagte strækninger nedstrøms, som vil begrænse migration af fisk, vurderer kommunen, at gennemførelse af projektet ikke vil føre til passage af havørred. Åbningen vil dog bevirke, at eventuelle stammer af bækørred op- eller nedstrøms kan etablere sig lokalt og passere. Videre har kommunen anført, at idet selv korte rørlagte strækninger kan virke begrænsende i forhold til dyr og planter spredning i vandløbet, og idet det særligt er de små yderområder af vandløbene, som fungerer som gode gyde- og opvækstområder, vurderer kommunen, at en genåbning af den rørlagte strækning både vil have en positiv indvirkning på vandløbets biologi lokalt, men også en positiv indvirkning på tilstødende strækninger op- og nedstrøms.

Bornholms Regionskommune har i tilladelsen vurderet, at projektet ikke vil medføre en tilstandsændring for den nedstrømsbeliggende del af vandløbet, som er § 3-beskyttet. Kommunen har endvidere angivet, at nærmeste Natura 2000-område er område nr. 210, der er beliggende 5,75 km i nordøstlige retning, og at projektet af den grund ikke vil påvirke området. I forhold til bilag IV-arter har kommunen anført, at der ifølge Naturdata på Danmarks Miljøportal ikke er registreret bilag IV-arter i området, hvorfor der ikke er bilag IV-arter, som bliver påvirket negativt af projektet.[10]

Med henvisning til forundersøgelsen fremgår det af tilladelsen, at projektet er tilpasset terrænforholdene i området, og at projektet dermed er sikret mod erosion. Videre fremgår det, at vandløbsbunden erosionssikres med et lag bundsten og spredte større sten. På den

stejleste sidste del øges stensikringen, og der opbygges 2-3 små styrt med højst 10 cm's fald. Ifølge Bornholms Regionskommune vil de brede skråningsanlæg og bræmmerne desuden tilbageholde afstrømmende sediment og plantedele.

Endvidere har Bornholms Regionskommune anført, at som følge af terrænforholdene vil projektet ikke give afvandingsmæssige problemer. Bræmmerne vil ifølge kommunen også fungere som buffer, hvis vandløbet går over sine bredder. Samlet er det kommunens vurdering, at projektet ikke vil have negative afstrømningsmæssige konsekvenser grundet vandløbsoplandets begrænsede størrelse, vandløbets fald samt det forhold, at der er tale om åbning af en rørlagt strækning, hvor vandløbets dimensioner bliver større end eksisterende rørledning.

2.3. Klagens indhold

Klager har anført, at effekten af den tilladte genåbning ved Marevad Bro i bedste fald er særdeles tvivlsom og i værste fald fraværende. Klager har i den forbindelse bemærket, at det under klager, at Bornholms Regionskommunes har prioriteret at åbne denne del af vandløbet, når der nedstrøms er to rørlagte strækninger, som der ikke er planer om at åbne. Det er ifølge klager dermed ikke økonomisk rentabelt at åbne den tilladte strækning, idet den nedstrøms beliggende strækning forhindrer fisk og smådyr i at vandre opstrøms Marevad Bro. Klager har herudover anført, at der ikke er data for Samsing Å's tilstand opstrøms Marevad Bro, og at det ikke er dokumenteret, at tilstanden vil blive forbedret ved genåbningen. Klager har endvidere påpeget, at vandløbet opstrøms broen kan tørre ud, især om sommeren, hvilket også sætter spørgsmålstegn ved effekten ved projektet. Klager har samlet anført, at projektet ikke er egnet til at opnå formålet om at forbedre forholdene i vandløbet, og at formålet kan nås med mindre indgribende midler, som ikke generer markdriften i samme omfang. Herudover har klager anført, at det virker selvmodsigende, når kommunen samtidig med dette restaureringsprojekt har givet tilladelse til rørlægning af ca. 40 m af Samsing Å opstrøms Marevad Bro, for at gøre plads til en "folkeræsbane".

Klager har endvidere anført, at klager har stillet et forslag om, at den rørlagte strækning ved Marevad Eng nedstrøms strækningen ved Marevad Bro, der ligeledes ejes af klager, genåbnes i stedet for projektet ved Marevad Bro. Klager har fremhævet, at denne strækning er længere og ligger nedstrøms projektstrækningen, og at effekten vil være større, idet der ikke her er samme grad af udtørring. Videre har klager bemærket, at det ikke i samme grad vil genere markdriften, eftersom der i forvejen er en aftale om sprøjtefri dyrkning for at beskytte grundvandsressourcen i området, samt at en åbning her vil øge naturværdien ved at gendanne et større sammenhængende vådområde.

Videre har klager anført, at Bornholms Regionskommune har mulighed for at gennemføre andre foranstaltninger end dem, der fremgår af bilagene til indsatsbekendtgørelsen, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 3 og 4.

Ifølge klager har Bornholms Regionskommune afvist klagers forslag til åbningen af en alternativ strækning på et fagligt ukorrekt grundlag. Det er ifølge klager ikke korrekt, når kommunen anfører, at åbningen af vandløbet ved Marevad Eng vil kunne medføre et problem for drikkevandsdepoterne på grund af en øget nedsivning af nitratholdigt overfladevand. Klager har til støtte herfor bemærket, at vandindtaget for boringen i området sker i 23 m dybde og via såvel vertikal som horisontal høj permeabilitet, og åbningen af vandløbet vil løbe i ler- og gytjelag med lav permeabilitet.

Hvis genåbningen ved Marevad Bro gennemføres, vil det ifølge klager endvidere medføre en risiko for jorderosion, hvilket ifølge klager er påpeget over for Bornholms Regionskommune siden 2011. Risikoen skyldes ifølge klager det stærkt skrånende terræn fra markerne ned mod lavningen, hvor vandløbet planlægges åbnet. Klager har oplyst, at klagers far er opvokset på Marevadgård, og har haft kendskab til området hele sit liv, også inden vandløbet ved Marevad Bro blev rørlagt i 1960'erne. Klagers far har tidligere oplevet jorderosion ved Øvre Samsing Å. Desuden vil der ifølge klager – især i de første år efter genåbningen og inden planter, buske og træer har etableret sig – være risiko for, at bræmmerne/skråningerne vil skylle i vandløbet ved skybrud. Klager har bemærket, at han som ejer af ejendommen fralægger sig ethvert ansvar for at skulle genetablere og vedligeholde vandløbet i forbindelse med jorderosion og kraftig regn.

Klager har herudover anført, at overkørslen på otte meter er for smal til moderne landsbrugsmaskiner.

Herudover har klager anført, at der ikke er overensstemmelse mellem figur 9 i tilladelsen og figur 15 i forundersøgelsen i forhold til det rådighedsindskrænkede areal, som erstatningen til klager er beregnet på grundlag af. Ifølge klager kan han dermed ikke aflæse præcist, hvad tilladelsen pålægger ham. Det berørte område er ifølge klager større end 0,24 ha, idet markerne vil blive defigureret, og derfor skal der strækkes nogle lige linjer, som vil være den fremtidige dyrkningsgrænse.

Klager har herudover påpeget, at der angående bræmmerne er en uoverensstemmelse mellem det i tilladelsen anførte om, at bræmmerne ikke må dyrkes, jordbehandles eller tilplantes, og det i forundersøgelsen anførte om, at bræmmerne plejes med afgræsning eller høslet. Klager har bemærket, at han hverken ønsker at varetage forundersøgelsens eller tilladelsens plejeanvisning, medmindre det modsøres af en fuld erstatning. I øvrigt har klager bemærket, at det fremgår af tilladelsen, at bræmmerne fremgår af figur 9, hvilket ifølge klager ikke er tilfældet.

Klager har herudover anført, at klager, eller klagers far som tidligere ejer af ejendommen, ikke er blevet inddraget tilstrækkeligt i sagen. Klager har anført, at projektet har ligget stille fra 2014 til 2019 på grund af manglende medarbejdere i Bornholms Regionskommune, og at klager blev stillet i udsigt, at kommunen sandsynligvis ville gøre brug af frivillige lodsejeraftaler. Det er ifølge klager ikke fair, at projektet nu skal presses igennem, og at det skal fremlægges som manglende samarbejdsvilje fra klagers side.

Erstatningen er desuden ifølge klager ikke dækkende, hvorfor dette er påklaget til taksationskommissionen. Da projektet ifølge klager har en lige margen i forhold til omkostningseffektivitet, forventer klager endvidere, at en genberegning af erstatningens størrelse kan betyde, at projektet ikke længere er omkostningseffektivt.

Endelig har klager anført, at kravet, om at lodsejer skal vedligeholde vandløbet i fremtiden, er urimeligt.

2.4. Bornholms Regionskommunes bemærkninger til klagen

Bornholms Regionskommune har i bemærkninger af 27. september 2020 til klagen anført, at kommunen skal gennemføre projektet, der er omfattet af indsatsbekendtgørelsen, når Miljøstyrelsen har vurderet, at projektet er omkostningseffektivt. Dette gælder ifølge

kommunen uanset, at der stadig er nedstrømsbeliggende rørlægninger. I styrelsens vurdering af om projektet er omkostningseffektivt, ligger der ifølge kommunen implicit en vurdering af, at projektet er i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet.

Bornholms Regionskommune har endvidere anført, at de konkrete vandløbsindsatser, herunder åbningen af den rørlagte strækning ved Marevad Bro, har fremgået af vandplanerne, som har været i offentlig høring. Den enkelte lodsejer har i den forbindelse haft mulighed for at give sine synspunkter til kende.

Bornholms Regionskommune har i forhold til klagers forslag om at åbne vandløbet ved Marevad Eng i stedet for ved Marevad Bro anført, at kommunen har undersøgt denne mulighed og vurderet, at det ikke kan lade sig gøre. Kommunen har vurderet, at en genåbning af rørlægningen ved Marevad Eng ikke vil være miljømæssig forsvarligt, idet der vil være en ret betydelig udveksling mellem vandløb og grundvandsmagasinet ved boringen som følge af en sandet jordprofil, hvorfor indvindingen vil risikere at blive forurenset. Kommunen har derfor besluttet at gennemføre åbningen af vandløbet ved Marevad Bro.

I forhold til jorderosion har Bornholms Regionskommune anført, at risikoen herfor er imødegået i projektet, bl.a. ved at vandløbsbunden sikres med et lag bundsten, og at der opbygges små styrt med et fald på højst 10 cm.

I forhold til overkørslen har Bornholms Regionskommune anført, at overkørslen har samme størrelse som andre overkørsler i lignende projekter. Videre har kommunen anført, at det er indgået i vurderingen af størrelsen, at der er tale om en mindre vandløbsstrækning, og at overkørslen dermed tager en betydelig del af vandløbet, samt at vejanlægget støder lige op til marken. Ifølge kommunen har klager dermed fuld adgang til begge marker.

Om kortmaterialet og bræmmerne fremgår det af Bornholms Regionskommunes bemærkninger, at figur 9 i tilladelsen er misvisende, idet det markerede areal ikke strækker sig helt ud til vejen og dermed inddrager overkørslen i projektområdet. Arealet inklusiv overkørslen, der fremadrettet skal være dyrkningsfri, svarer til 0,24 ha. Udstrækningen af bræmmerne er ifølge kommunen illustreret korrekt i forundersøgelsens figur 15.

Bornholms Regionskommune har endvidere bemærket, at der ikke i tilladelsen er stillet krav om, at der skal foretages pleje af bræmmerne.

Bornholms Regionskommune har derudover anført, at alle forhold, der vedrører vandløbslovens bestemmelser om partshøring og klageadgang, er opfyldt. Projektforslaget har været fremlagt i offentlig høring i otte uger og sendt til klager, og klager har fået sendt et varsel om afgørelsen fire uger før tilladelsen blev meddelt. Vedrørende tidlig inddragelse i projektet har klager ifølge kommunen været inddraget i projektplanlægningen i det omfang, der har været muligt, herunder har der været afholdt et møde med klager før forundersøgelsen blev i gang sat, og klager har haft mulighed for at komme med bidrag i forbindelse med undersøgelsen. Som et eksempel har kommunen påpeget, at overkørslen ikke var en del af det oprindelige projekt, men at den er blevet tilføjet efter ønske fra klager. Herudover er klagers bekymring om erosion inddraget ved, at bræmmerne om vandløbet er væsentlige bredere end normalt for denne type projekter.

I forhold til klagen over erstatningen har Bornholms Regionskommune anført, at dette behandles af taksationskommissionen.

Endelig har Bornholms Regionskommune bemærket, at klager er forpligtet til at vedligeholde vandløbet, jf. vandløbslovens § 35, idet vandløbet er privat.

2.5. Nye oplysninger under sagens behandling

Miljø- og Fødevareklagenævnet har den 27. februar 2023 anmodet om, at Bornholms Regionskommune præciserer den vurdering, kommunen har foretaget i forhold til risikoen for erosion som følge af restaureringsprojektet.

Bornholms Regionskommune har den 7. marts 2023 oplyst, at Tt. Samsingå ved Marevad Bro, som strømmer til projektområdet, er et lille naturligt vandløb ((typologi 1:<10 km, bredde < 2m).

Projektområdet modtager overfladevand fra en opstrøms strækning på 2,1 km. Oplandet til projektområdet er på ca. 3,5 km². Vandløbet er vandførende i vinterhalvåret. Fra om sommeren- og frem til efteråret er vandløbet overvejende tørlagt.

Om jordbundsforholdene har Bornholms Regionskommune bemærket, at projektområdet ligger i et område, der består af lerblandet sandjord. Jordbundsforholdene er ifølge kommunen egnede til fritlægning af vandløbet. Videre har kommunen anført, at det åbne vandløb er tilstrækkelig robust til at kunne håndtere større afstrømningshændelser, hvis vandløbets bund er fastlagt med både større og mindre sten samt naturlig bevoksning på brinkerne. I den forbindelse er det ifølge kommunen centralt, at ejeren ikke fremadrettet foretager hård vedligeholdelse af vandløbet.

Videre har Bornholms Regionskommune bemærket, at området er karakteriseret som postglacial ferskvandsgytje, og at der ses bluespotmarkeringer i projektområdet samt i området, der ligger opstrøms [vejnavn1]. Registreringerne peger ifølge kommunen mod, at projektområdet kan være vandlidende i perioder med meget nedbør, hvilket der er taget højde for ved projekteringen.

Om erosionssikring af bund og brinker har Bornholms Regionskommune oplyst, at bunden af vandløbet bliver sikret ved udlægning af blandede marksten i størrelsen 10-30 cm. Stenene kommer til at ligge helt tæt. Vandløbets sider (anlægget) vil ifølge kommunen blive sikret med marksten i størrelsen 20-30 cm ca. en meter fra vandløbsbunden og op ad siderne. Stenene lægges helt tæt.

Bornholms Regionskommune har endvidere oplyst om vandløbets fald, at indløbet til projektområdet befinder sig 83,20 m over havets overflade. Udløbet befinder sig, dvs. 82,40 m over havets overflade. Der er dermed et samlet fald på vandløbsstrækningen på 0,8 m. Forløbet bliver tilpasset terrænet, således at de første 60 m får et fald på 5 ‰ for at sikre jævn afstrømning, og de sidste 43 m får et fald på 12,5 ‰. Nedstrøms projektområdet falder terrænet 1,5 m indenfor 30 m, så vandet kan strømme uhindret fra projektområdet.

I forhold til vandløbets skikkelse har Bornholms Regionskommune anført, at vandløbets slyngninger bliver tilpasset terræforholdene, og slyngningerne vil være brede, hvilket vil bremse vandet og mindske erosionen. Videre har kommunen anført, at vandløbets kapacitet væsentligt overstiger den tidligere rørlednings kapacitet.

Om bræmmerne har Bornholms Regionskommune anført, at erosion af sand fra bredderne mindskes, fordi vandløbet er beskyttet af de brede grødebræmmer, der også forhindrer kørsel med landbrugsmaskiner nær ved brinken. Bræmmerne vil ifølge kommunen stabilisere brinkerne og skabe fundament for et plantesamfund, der kan fungere som buffer, hvis vandløbet løber over sine bredder.

Samlet har Bornholms Regionskommune med henvisning til det ovenstående anført, at vandløbet er fuldt ud robust til en genåbning, samt at risikoen for erosion er minimeret, og at vandløbet ikke vil være særligt udsat for erosion.

Klager er den 14. marts 2023 fremkommet med bemærkninger til svaret fra Bornholms Regionskommune. Klager har anført, at bræmmerne vil ligge som brakareal, og at bræmmerne derfor vil oppebære EU-støtte, hvorfor klager skal slå arealerne årligt for at holde opvækst nede. Modsat kommunens udsagn vil der derfor ifølge klager blive kørt med landbrugsmaskiner i bræmmen.

Endvidere har klager anført, at ifølge Landbrug og Fødevarers planteavlsskontor på Bornholm er jordbunden i området grus- og sandholdigt, hvilket tidligere tiders grusgravning i området også vidner om. Ifølge klager er kortene over jordbundsforholdene i projektområdet ikke så detaljerede, at de giver et retvisende billede, hvorfor Bornholms Regionskommune burde have taget jordbundsprøver. På grund af jordbundsforholdene i området vil et konstrueret slynget vandløb med sand i bunden ifølge klager efterhånden rette sig ud ved store vandløbshændelser. Jordbundsforholdene er derfor ifølge klager ikke egnet til fritlægning af vandløbet.

I forhold til sikring med sten har klager anført, at klager ikke tidligere er gjort bekendt med, at bunden skal sikres med sten af i det omfang og på den måde, som kommunen beskriver i høringssvaret. Tidligere har der ifølge klager alene været tale om enkelte sten i bunden af vandløbet. Oplysningen er ifølge klager endvidere ny i forhold til udmåling af erstatningens størrelse. Ifølge klager har overtaksationskommissionen ikke i behandlingen af erstatningen inddraget oplysninger om, at vandløbets sider skal beklædes med marksten. En tæt belægning af marksten vil ifølge klager øge behovet for arbejdskraft ved vedligeholdelse og oprensning, og hvis det er klager, som skal varetage dette, bør erstatningens størrelse revurderes.

3. Miljø- og Fødevarerklagenævnets bemærkninger og afgørelse

3.1. Det retlige grundlag

Efter vandløbslovens § 37 kan vandløbsmyndigheden for at forbedre de fysiske forhold i og omkring vandløb beslutte, at der gennemføres restaureringsforanstaltninger, herunder genopretning af vandløbs naturlige løb og fjernelse af fysiske spærringer for vandgennemstrømningen.

De nærmere bestemmelser om gennemførelse af vandløbsrestaurering fremgår af reguleringsbekendtgørelsen.^[11]

Af reguleringsbekendtgørelsens § 22 fremgår, at vandløbsmyndighedens forslag til et restaureringsprojekt efter lovens § 37 skal indeholde følgende:

"1) en redegørelse for målsætningen for vandløbet og hensigten med restaureringsforslaget,

- 2) en redegørelse for forundersøgelser, der danner grundlag for projektet,
- 3) en redegørelse for de afstrømningsmæssige og afvandingsmæssige konsekvenser af restaureringen,
- 4) oplysninger om vandløbets nuværende og fremtidige skikkelse eller vandføringsevne og de hertil knyttede vandspejlsforhold,
- 5) oplysninger om de planlagte typer af foranstaltninger og disses placering,
- 6) fornødent skitse- og kortmateriale, herunder en plan og en oversigtsplan i passende målestok,
- 7) en tidsplan for arbejdets udførelse, samt
- 8) et overslag over anlægs- og driftsudgifter."

Det fremgår endvidere af reguleringsbekendtgørelsens § 24, stk. 1, at forslag til restaureringsprojekt fremlægges for offentligheden til gennemsyn i mindst otte uger. Fremlæggelsen kan ske udelukkende på vandløbsmyndighedens hjemmeside. Bredejere og andre interesserede underrettes skriftlig om fremlæggelsen. Af stk. 3 fremgår det, at det samtidigt meddeles, at eventuelle indsigelser og ændringsforslag kan indgives til vandløbsmyndigheden inden for otte ugers fristen. Videre fremgår det af stk. 4, at vandløbsmyndigheden kan holde offentligt møde om sagen.

Det følger af restaureringsbekendtgørelsens § 25, at efter fremlæggelsesperiodens udløb afgør vandløbsmyndigheden, om restaureringsprojektet skal vedtages under hensynstagen til de indsigelser og ændringsforslag, der måtte være fremkommet.

Ansøgning om tilskud til gennemførelse af restaureringsprojektet sendes ifølge reguleringsbekendtgørelsens § 27, stk. 1, til Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (nu Miljøstyrelsen), der træffer afgørelse herom. Forudsætter projektets gennemførelse, at der ydes tilskud i medfør af stk. 1, må arbejdet ifølge stk. 2, ikke igangsættes, før der er meddelt endeligt tilsagn om tilskud.

Iværksættelse af vandløbsrestaureringer forudsætter, at vandløbets evne til afledning af vand ikke påvirkes væsentligt, jf. afsnit 10.1 i cirkulære om vandløbsloven.

[12] Vandløbsmyndigheden er således forpligtet til at inddrage hensynet til de afvandingsmæssige interesser ved myndighedens behandling af restaureringssager. Det forudsættes endvidere, at restaureringen ikke medfører væsentlige anlægs- eller driftsudgifter for jordbruget til opretholdelse af bestående afvandingsforhold.

Vandrammedirektivet, som omhandler fastlæggelse af en ramme for vandpolitiske foranstaltninger i EU, er i Danmark bl.a. implementeret ved vedtagelsen af lov om vandplanlægning.[13] Med hjemmel heri er forpligtelserne uddybet i indsatsbekendtgørelsen. [14]

Det fremgår af indsatsbekendtgørelsens § 3, stk. 1, nr. 3, at indsatsprogrammets konkrete supplerende foranstaltninger for Vandområdedistrikt Bornholm er fastlagt i bilag 3. Af bilag 3 fremgår det af tabel 1, at Samsing Å ved Marevad Bro skal restaureres ved åbning af den ørlagte strækning.

Af indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 1, fremgår det, at kommunalbestyrelsen inden for kommunens geografiske område skal gennemføre de foranstaltninger, der inden for kommunernes ressort er fastlagt i bilag 1-4, jf. dog stk. 3 og 4 og § 6 og § 7.

Det fremgår af indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 3, at Miljøstyrelsen med henblik på opfyldelse af det fastlagte miljømål, jf. bekendtgørelse om miljømål for overfladevandområder og grundvandsforekomster,^[15] på anmodning fra en kommunalbestyrelse og efter en konkret vurdering, herunder af muligheden for finansiering, kan træffe afgørelse om, at kommunen kan gennemføre andre foranstaltninger end dem, der er fastlagt i bilag 1-4, hvis disse andre foranstaltninger er dokumenterbart lige så miljø- og omkostningseffektive som de fastlagte foranstaltninger. Videre fremgår det af § 5, stk. 4, at styrelsen på anmodning fra en kommunalbestyrelse og efter en konkret vurdering, herunder af muligheden for finansiering, kan træffe afgørelse om, at kommunen kan gennemføre andre foranstaltninger end dem, der er fastlagt i bilag 1-4, eller undlade at gennemføre sådanne fastlagte foranstaltninger, hvis styrelsen vurderer, at behovet for foranstaltninger er anderledes end forudsat ved fastlæggelsen af foranstaltningerne eller hvis det viser sig, at der, helt eller delvist, ikke er behov for at gennemføre foranstaltningen. Miljøstyrelsen kan ved afgørelsen fastsætte nærmere vilkår for ændringen.

Myndigheden kan, jf. indsatsbekendtgørelsens § 6, stk. 1, til gennemførelse af omkostningseffektive foranstaltninger fastlagt i bilag 1-4 ansøge om tilskud fra staten efter gældende regler herom. Videre fremgår det af stk. 2, at hvis kommunalbestyrelsen ikke kan opnå tilsagn om tilskud til at gennemføre en restaurering af en vandløbsforekomst eller en sø med henblik på målopfyldelse for det pågældende overfladevandområde, fordi restaureringen vurderes ikke at have den nødvendige forbedrende effekt for det pågældende overfladevandområde, eller fordi de økonomiske omkostninger forbundet med restaureringen vurderes ikke at stå i rimeligt forhold til dens effekt, og restaureringen vurderes ikke at kunne gennemføres på en mere omkostningseffektiv måde, kan kommunalbestyrelsen undlade at gennemføre restaureringen. Det samme gælder, hvis indsatsen er videreført fra planperioden 2009-2015 til planperioden 2015-2021 eller fra planperioden 2015-2021 til planperioden 2021-2027, og kommunalbestyrelsen af de nævnte grunde ikke i planperioden 2009-2015 eller planperioden 2015-2021 har kunnet opnå tilsagn om tilskud.

Det fremgår af afsnit 4.2.1 i gældende vejledning til bekendtgørelse om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter, at for åbning af rørlægninger, bør brinkanlæg ikke være stejlere end 1:1,5, og at faldet på strækningen bør søges udnyttet bedst muligt, så faldet generelt er større end 1 ‰, og hvor det er muligt, bør anlægges partier med større fald på 2-5 ‰.^[16] Af Miljøstyrelsens udkast til den kommende vejledning til bekendtgørelsen afsnit 4.2.1.1, angives det, at faldet for den genåbne strækning bør være større end 1 ‰ og maksimalt 10 ‰.^[17] De oprindelige faldforhold bør ifølge udkastet til vejledningen så vidt muligt genskabes. Videre fremgår det af udkastet til vejledningen, at eventuel genslyngning bør ske som anvist under virkemidlet "genslyngning" i vejledningen.

Om genslyngning fremgår det af den gældende vejledning afsnit 4.2.1, at hvor der i forbindelse med restaurering er gravet et nyt forløb, bør selve tværprofillet søges etableret så naturlignende som muligt. Vandløbet bør så vidt muligt genslynges med naturlig meandering, det vil sige med en meanderlængde på 10-14 gange vandløbsbredden. Det tilstræbes ifølge vejledningen herved, at den hydrologiske kontakt med de nærmeste omgivelser bliver så naturlig som muligt, ligesom en unaturlig høj transport af sand og finere materiale modvirkes.

Af udkastet til den nye vejledning afsnit. 4.2.1.1 er lignende angivet med den tilføjelse, at faldet på det genslyngede vandløb anbefales at være mellem 1-10 ‰, og at de oprindelige faldforhold så vidt muligt bør genskabes.

Det fremgår endvidere af den gældende vejledning til bekendtgørelsen afsnit 4.2.1, at det for at opnå den størst mulige effekt af indsætterne vil det særligt i forhold til sikring af kontinuitet være hensigtsmæssigt at tilrettelægge indsætterne, så de nederste spærringer og rør fjernes først. Det vil ligeledes være hensigtsmæssigt at arbejde i samlede vandløbssystemer. Videre fremgår det af udkastet til vejledningen, afsnit 4.2.1.2, at der ikke er et krav om samtidighed, og at en nedstrøms indsats endnu ikke er gennemført betyder dermed ikke, at en opstrøms indsats ikke kan realiseres.

Herudover fremgår det af den gældende vejledning til bekendtgørelse afsnit 4.2.1, at virkemidlet "åbning af rørlagte strækninger", ikke kan udskiftes ved anvendelse af indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 3, dog vil det være muligt at udskifte den ene type rørindsats med en anden.

Om anvendelsen af indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 4, fremgår det af afsnit 5.2 i den gældende vejledning til bekendtgørelsen, at det afgørende for anvendelsen af bestemmelsen er, at en eventuel ændring er begrundet ud fra oplysninger om vandforekomsternes karakteristika, belastninger og indsatsbehov eller andre omstændigheder, som eventuelt måtte vise sig ikke at være som forudsat ved fastlæggelsen af foranstaltningerne. Et eksempel kan være, at det viser sig, at en vandforekomst, for hvilken der i bekendtgørelsen om indsatsprogrammer er fastlagt en konkret foranstaltning, har god tilstand, og at der således ikke er behov for at gennemføre den pågældende foranstaltning, hvorfor der er grundlag for at fravige forpligtelsen til at gennemføre denne.

3.2. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

Er der hjemmel til at gennemføre restaureringsprojektet

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at Bornholms Regionskommune efter indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 1, er forpligtet til at genåbne den rørlagte strækning af Samsing Å ved Marevad Bro, idet åbningen af denne strækning fremgår af bekendtgørelsens bilag 3.

Endvidere konstaterer Miljø- og Fødevareklagenævnet, at Miljøstyrelsen ikke efter anmodning fra Bornholms Regionskommune har truffet afgørelse om, at kommunen kan gennemføre en anden foranstaltning end åbningen af den rørlagte strækning eller undlade at gennemføre foranstaltningen. Videre konstaterer nævnet, at kommunen har opnået tilsagn om tilskud til restaureringen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder derfor, at Bornholms Regionskommune er forpligtet til at gennemføre genåbningen af vandløbet, idet undtagelsen herfor i indsatsbekendtgørelsens § 5, stk. 3 og 4, og § 6, stk. 2, ikke finder anvendelse.

Efter Miljø- og Fødevareklagenævnet opfattelse skal § 5, stk. 3 og 4, forstås således, at kommunen har mulighed for at anmode Miljøstyrelsen om anvendelsen af undtagelserne for forpligtigelsen til at gennemføre foranstaltningerne i bilag 1-4, men at kommunerne ikke er forpligtiget hertil, hvis kommunen ikke finder det relevant. Det kan derfor ikke anses som en mangel ved afgørelsen, at Bornholms Regionskommune ikke har anmodet styrelsen om en

undtagelse for forpligtelsen til at gennemføre foranstaltningen, uanset at klager har foreslået et alternativt projekt. For denne vurdering har nævnet lagt vægt på, at kommunen har forholdt sig konkret til klagers forslag, men kommunen har fundet, at det ikke kan gennemføres henset til forholdene ved Marevad Eng, hvorfor der ikke har været anledning til at forslaget blev forelagt Miljøstyrelsen. Nævnet bemærker i øvrigt, at den pågældende foranstaltning om genåbning af den rørlagte strækning har været sendt i høring i forbindelse med vedtagelsen af indsatsbekendtgørelsen, og, at de berørte bredejere i den anledning har haft mulighed for at påvirke, hvilke foranstaltninger, der skal foretages.

Klager har anført, at projektet ikke er proportionalt, idet projektets gavnlige effekt er tvivlsom, og at effekten ikke står mål med klagers gener ved projektet. Videre har klager anført, at det vil være mindre indgribende for klager at åbne den rørlagte strækning af vandløbet ved Marevad Eng.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at Bornholms Regionskommune har overholdt proportionalitetsprincippet. Nævnet har lagt vægt på, at kommunen er forpligtet til at gennemføre åbningen af netop denne strækning af Samsing Å i indsatsbekendtgørelsen, at nævnet er enig med kommunen i, at genåbningen af vandløbet vil medføre en forbedring af de fysiske forhold i vandløbet for bl.a. smådyr, samt at kommunen har inddraget hensyn til klager bl.a. ved indarbejdelsen af en overkørsel. Klagers forslag til åbningen af den rørlagte strækning ved Marevad Eng kan ikke føre til et andet resultat, idet det er strækningen ved Marevad Bro som kommunen er forpligtet til at åbne. Nævnet bemærker endvidere, at omkostningseffektiviteten indgår i Miljøstyrelsens vurdering af de kommunale restaureringsprojektet, og om der kan meddeles tilskud hertil, jf. § 5 og § 6 i bekendtgørelse om kriterier for vurdering af kommunale projekter vedrørende vandløbsrestaurering.[18] Omkostningerne ved projektet er derimod ikke relevant for vurderingen af, om effekten af genåbningen af vandløbet er proportionalt med de gener, som projektet vil medføre for klager, idet klager ikke skal bidrage økonomisk til projektet.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker endvidere, at der ikke eksisterer en forpligtelse for vandløbsmyndigheden til at gennemføre restaureringsprojektet i en bestemt rækkefølge, hvorfor opstrømsbeliggende projekter godt kan gennemføres førend nedstrømsbeliggende.

På baggrund af ovenstående finder Miljø- og Fødevareklagenævnet, at Bornholms Regionskommune har haft den fornødne hjemmel i vandløbslovens § 37, stk. 1, til at meddele den påklagede tilladelse.

Det forhold, at Bornholms Regionskommune ifølge klager har tilladt en rørlægning af en opstrømsbeliggende strækning af Samsing Å, kan efter det foran anførte ikke medføre et andet resultat.

Jorderosion

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at det ikke i tilladelsen er tilstrækkeligt dokumenteret, at der ikke vil ske erosion som følge af restaureringen. Nævnet har ved vurderingen heraf lagt vægt på, at vandløbet er anlagt med et stort fald, der uden inddragelse af styrt ligger ud over det anbefalede i Miljøstyrelsens udkast til vejledning om maksimalt fald på 10 ‰. Med inddragelse af to styrt på 10 cm er faldet stadig større end det i den gældende vejledning anbefalede om anlæggelse af partier med større fald end 2-5 ‰. Efter nævnets opfattelse er der dermed tale om et vandløb med et større fald end det typiske vandløb. Videre har nævnet

lagt vægt på, at det fremgår af afstrømningsregimet fra Bagge Å, at afstrømningerne i området er meget varierende og med store afstrømninger ved makshændelser. Efter nævnets vurdering medfører disse særlige forhold for vandløbet med stort fald og store afstrømningshændelser, at det ikke uden en nærmere begrundelse kan afvises, at vandløbet i det konkrete tilfælde ved store afstrømningshændelser vil kunne erodere og herunder ændre skikkelse. I den sammenhæng bemærker nævnet, at Bornholms Regionskommune er forpligtet til sikre vandløbet mod erosion som en del af varetagelsen af de afvandingsmæssige interesser ved restaureringen, og herunder i særlig grad i det konkrete tilfælde, eftersom der er tale om et privat vandløb, hvor vedligeholdelsesforpligtigelsen påhviler bredejer, jf. vandløbslovens § 35.

Videre har Miljø- og Fødevareklagenævnet lagt vægt på, at beskrivelsen af erosionssikring i tilladelsen med et lag bundsten og spredte større sten, samt øget stensikring på den stejle del af vandløbet og etablering af 2-3 små styrt, er af mere overordnet karakter, idet det bl.a. ikke er nærmere beskrevet, hvordan stene skal fordeles i vandløbet, samt præcist hvor de to eller tre styrt skal placeres. Efter nævnets opfattelse vanskeliggør den overordnede beskrivelse af tiltagene en vurdering af, om tiltagene i tilstrækkelig grad imødegår den konkrete risiko for erosion i vandløbet, henset til vandløbets store fald og afstrømningshændelser. Præciseringen i høringssvaret kan ikke ændrer på dette, idet den mængde af sten, der skal anvendes, for at stenene ligger helt tæt både langs bunden og op ad siderne som beskrevet i høringssvaret, efter nævnets vurdering ligger ud over de forudsætninger for anvendelse af sten til sikring, der er fastlagt i tilladelsen. Nævnet bemærker, at forundersøgelsen bl.a. angiver 4 m³ sten til sikring af siderne, hvilket efter nævnets vurdering er langt fra tilstrækkeligt til at opnå den i høringsbrevet beskrevne sikring. Herudover er der f.eks. ikke en præcisering af styrtenes placering i høringssvaret.

I forhold til erosion af brinkerne og bræmmerne har Miljø- og Fødevareklagenævnet lagt vægt på, at der ikke er fastlagt vilkår om, at bræmmerne og brinkerne tilsås eller på anden måde sikres, hvorfor erosion herfra ikke kan afvises i tidsrummet, indtil der har etableret sig en naturlig vegetation.

På baggrund af ovenstående lider afgørelsen af en væsentlig retlig mangel.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i øvrigt i forhold til det af klager anførte om, at klager vil anvende landbrugsmaskiner til at så slå arealerne inden for vandløbets bræmmer, at dette ikke er indgået i nævnets vurdering af risikoen for erosion, eftersom det vil være i strid med det i tilladelsen fastsatte om, at bræmmerne ikke må dyrkes, jordbehandles eller tilplantes.

Overkørslen

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der ikke er anledning til at tilsidesætte Bornholms Regionkommunes vurdering af, at der med en overkørsel på otte meter er taget tilstrækkeligt hensyn til klager. Nævnet har i den forbindelse lagt vægt på, at overkørselens størrelse efter kommunens oplysninger er på størrelse med overkørsler i lignende projekter, at adgang til klagers marker på begge sider af vandløbet også kan ske via [vejnavn1], samt at det vil være i modstrid med formålet med projektet, at tillade en for stor overkørsel, idet denne vil fungere som en spærring i sig selv.

Det berørte areal

Bornholms Regionskommune har i bemærkningerne til klagen redegjort for, at der er en uoverensstemmelse mellem figur 9 i tilladelsen og figur 15 i forundersøgelsen, og at overkørslen skal betragtes som en del af projektområdet, hvorfor den indgår som en del af erstatningsberegningen.

Den fremtidige vedligeholdelse, herunder af bræmmerne

Det følger af vandløbslovens § 35, stk. 1, at vedligeholdelsen af private vandløb påhviler bredejerne.

Det fremgår af tilladelsen, at der er klager, der skal vedligeholde vandløbet i fremtiden. Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at Bornholms Regionskommune i tilladelsen alene har oplyst klager om den vedligeholdelsesforpligtigelse, der allerede følger af loven, jf. § 35, stk. 1. Oplysningen er derfor af vejledende karakter.

Idet tilladelsen dermed ikke indeholder en afgørelse om vedligeholdelsen af vandløbet, kan det forhold, at klager finder forpligtigelsen urimelig, ikke føre til afgørelsens ugyldighed.

Klager har endvidere i forhold til vedligeholdelsen af bræmmerne anført, at der er uoverensstemmelser mellem det i tilladelsen og forundersøgelsen anførte herom, samt at klager ikke ønsker at varetage vedligeholdelsen af bræmmerne.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at ved uoverensstemmelser mellem forundersøgelse og tilladelse, er det vilkårene, der er fastlagt i tilladelsen, der er gældende. Nævnet bemærker herefter, at det fremgår entydigt af tilladelsen, at tilladelsen ikke pålægger klager nogen vedligeholdelsesforpligtigelse i forhold til bræmmerne, men alene et forbud mod at bræmmerne dyrkes, jordbehandles eller tilplantes. Klager er herefter alene forpligtet til at foretage den vedligeholdelse af bræmmerne, som følger af vandløbslovens regler i almindelighed, hvorfor nævnet ikke har forholdt sig yderligere til dette.

Inddragelse af klager

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at høringen af forslaget til restaureringsprojektet er foretaget i overensstemmelse med reguleringsbekendtgørelsens § 24, stk. 1, idet projektforslaget har været i høring fra den 21. maj 2019 til den 17. juli 2019.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker herudover, at Bornholms Regionskommune har indarbejdet flere tiltag i projektet, herunder f.eks. overkørslen, efter forslag fra klager. Kommunen ses dermed at have inddraget klager i processen, og tilladelsen er meddelt under hensynstagen til de indsigelser og ændringsforslag, der er indkommet, i overensstemmelse med reguleringsbekendtgørelsens § 25. Nævnet bemærker, at kommunens forpligtigelse til at inddrage indsigelse og ændringsforslag i projektet ikke er det samme som, at kommunen er forpligtet til at efterkomme alle ønsker og krav, der måtte blive anført.

Samlet finder Miljø- og Fødevareklagenævnet, at Bornholms Regionskommune ikke har begået sagsbehandlingsvej ved manglende inddragelse af klager i projektet.

Øvrige bemærkninger

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at Bornholms Regionskommune i forbindelse med den fornyede behandling af sagen bør udarbejde et projekt, hvor det mere præcist fremgår, hvorledes sikringen mod erosion skal foretages, herunder f.eks. ved udarbejdelse af en fyldestgørende beskrivelse af projektet ved tekst eller tegninger/illustrationer. Endvidere bemærker nævnet, at kommunen bør overveje, om vurderingen af erosionssikringen skal underbygges ved beregninger eller på anden vis, herunder f.eks. ved inddragelse af viden om de lokal jordbunds- og afstrømningsmæssige forhold for projektområdet. Hvis kommunen ikke har lokal viden om forholdene for og omkring projektområdet, kan det eventuelt være nødvendigt at tilvejebringe dette ved undersøgelser. Derudover bemærker nævnet, at kommunen herudover eventuelt kan undersøge, om risikoen for erosion kan minimeres ved f.eks. at mindske faldet på strækningen ved etablering af flere slyng eller lignende.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker i forhold til klagepunktet om en upræcis angivelse af det berørte areal, at Bornholms Regionskommune ved den fornyede behandling af sagen skal være opmærksom på, at det berørte areal skal fremgå klart og entydigt af afgørelsen.

3.3. Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø- og Fødevareklagenævnet ophæver Bornholms Regionskommunes afgørelse af 1. juli 2020 om tilladelse til restaurering af Samsing Å ved Marevad Bro på [matr.nr.1], og hjemviser sagen til fornyet behandling.

[1] Lovbekendtgørelse nr. 1217 af 25. november 2019 om vandløb med senere ændringer.

[2] Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

[3] Bekendtgørelse nr. 132 af 30. januar 2017 om gebyr for indbringelse af klager for Miljø- og Fødevareklagenævnet mv.

[4] Lovbekendtgørelse nr. 4 af 3. januar 2023 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM).

[5] Sagsnr. 20/07545.

[6] <https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022>
(<https://miljoegis.mim.dk/spatialmap?profile=vandrammedirektiv3-2022>).

[7] Lovbekendtgørelse nr. 1392 af 4. oktober 2022 om naturbeskyttelse.

[8] <https://arealinformation.miljoportal.dk/> (<https://arealinformation.miljoportal.dk/>).

[9] Fysisk karakterisering af vandløb og bidrag til konsekvensanalyse af vandløbsvirkemidler, Notat fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, 30. juni 2017, <https://mst.dk/media/133155/fysisk-karakterisering-af-vandloeb-og-bidrag-til-konsekvensanalyse-af-van.pdf> (<https://mst.dk/media/133155/fysisk-karakterisering-af-vandloeb-og-bidrag-til-konsekvensanalyse-af-van.pdf>).

[10] <https://naturdata.miljoeportal.dk/> (<https://naturdata.miljoeportal.dk/>).

[11] Bekendtgørelse nr. 834 af 27. juni 2016 om vandløbsregulering og -restaurering m.v.

[12] Cirkulære nr. 21 af 26. februar 1985 om vandløbsloven.

[13] Lovbekendtgørelse nr. 126 af 26. januar 2017. om vandplanlægning.

[14] Bekendtgørelse nr. 797 af 13. juni 2023 om indsatsprogrammer for vandområdedistrikter.

[15] Bekendtgørelse nr. 819 af 15. juni 2023.

[16] Miljøstyrelsens vejledning, juli 2017, <https://mst.dk/media/133301/bilag-1-vejledning-4-juli-2017.pdf> (<https://mst.dk/media/133301/bilag-1-vejledning-4-juli-2017.pdf>).

[17] Miljøstyrelsens udkast til vejledning, december 2021, <https://mim.dk/media/225714/udkast-vejledning-til-indsatsprogram-vp3.pdf> (<https://mim.dk/media/225714/udkast-vejledning-til-indsatsprogram-vp3.pdf>).

[18] Bekendtgørelse nr. 1207 af 26. august 2022.

Sag:

20/09566

Dato:

7. juli 2023.

Emner:

Vandløbsloven (/s...

Miljø- og Fødevareklagenævnet (<https://naevneneshus.dk/start-din-klage/miljoe-og-foedevareklagenaevnet/>) •
Nævnenes Hus • Toldboden 2 • 8800 Viborg • Tlf. nr.: 72 40 56 00 • CVR: 37795526 • mfkn@naevneneshus.dk
(<mailto:mfkn@naevneneshus.dk>)
Tilgængelighedserklæring (<https://www.was.digst.dk/mfkn-naevneneshus-dk>)